

Lungaillvøkstur í Føroyum 1955-1972*)

Eftir Jón á Steig.

Í londum við álítandi skráseting av deyðaatvoldum hefur verið funnið stórøking í talinum av teimum, ið deyð eru av krabbameini í lungunum^{1 2 3 10}. Skrásetingin av illkynjaðum sjúkum fer fram eftir millumlandareglum, sum gjørdar eru av sernevnd undir World Health Organisation — WHO —, so hagtølini fáast so eins sum gjørligt. Á henda hátt ber til at gera sammetingar millum lond.

Avgerandi er at fáa so álítandi tøl sum gjørligt. Tí er í flestu grannalondum okkara sett á stovn miðstøð fyri alt landið til skráseting av illkynjaðum sjúkum, í Danmark 1942, Noreg 1952, Finland 1953, Ísland 1954 og Svøríki 1959.

Í Føroyum hefur eingin tilík miðstøð verið. Higartil eru tilburðir av illvøkstri skrásettir eftir deyðaváttanum, og er hetta ikki nóg álítandi⁶. Royndir hava tó verið gjørdar⁸. S. Dahl Niclasen savnaði saman deyðatalið fyri allar tilburðir av illvøkstri í árunum 1955—1959⁶, og er hetta fyrsta skráseting í Føroyum eftir millumlandareglum hjá WHO.

Sum eitt framhald av nevnda arbeiði er her gjørt eitt yvir-
lit yvir talið av krabbameini í lungunum í árunum 1955—
1972. Hagtølini eru sammett við nøkur hjá grannalondum
okkara.

*) Í broyttum líki hildin sum fyrilestur á læknafundi í Tórshavn 26. apríl 1974.

Egin rannsókn.

Farið er fram á tann hátt, at allar deyðaváttanir í 1955—1972 eru kannaðar — eintøk av deyðaváttanum fingin frá Sundhedsstyrelsen, Danmark. Burtur úr eru skildar fyrst og fremst tær deyðaváttanir, sum siga frá illvøkstri í lungunum og harafturat eisini aðrar váttanir, ið søgdu frá illkynjaðum sjúkum uttan at siga neyvari um staðfesting.

Út frá hesum frásáldaðu deyðaváttanum eru dagbøkurnar á sjúkrahúsum í Føroyum um hesar tilburðir kannaðar og upplýsingar frá útlenskum (donskum) sjúkrahúsum fingin til vega. Skrásetingarskjølini yvir illkynjaðar sjúkur í Føroyum (S. Dahl Niclasen í samarbeiði við Cancerregisteret, København) og sjúkuavgerðaryvirlitið á Landssjúkrahúsinum eru gjølla kannað.

Tilfarið er síðani fínsáldað og skrásett sambært altjóða reglur WHO.

Tilsamans eru funnir 72 tilburðir, 60 menn og 12 kvinnur (1. talva). Á 2. talvu eru tilburðirnir greinaðir sundur eftir kyni, staðfesting og eftir sjúkuavgerðarári. 3. talva sýnir, at 69 av teimum 72 hava verið lögð inn á sjúkrahús í Føroyum, ein er kannaður sum dagsjúklingur á sjúkrahúsi, har gjørt er bronchoskopi við vevnaðarrannsókn, og ein er kannaður á Tuberklastøðini. Av hesum 69 hava 40 verið innlögð á serdeild — 38 á lungnaskurðeild, ein á Radiumstation og ein á neuromedisinskari deild. 7 eru skorðin, 2 eru á lívi 11 og 7 ár aftan á skurðviðgerð. Á talvuni er eisini sett upp, hvør viðgerð annars hevur verið givin.

Sjúkuavgerðin er váttað við sjóneykurannsókn í 49 førum ella 68,1 %. Av upphavligum illvøkstri í lungunum eru 39 av 53 kannaðir ella 73,6 %. Aftur at teimum 39 er full vissa fingin fyri illvøkstri í 3 førum (ein skorðin, ein bronchoskopi og ein spýttrannsókn vísti illkynjaðar kyknur). Við øðrum orðum er av upphavligum illvøkstri í lungunum full vissa fyri sjúkuavgerðini í 42 av 53 tilburðum ella 79,2 %. Hjá øðrum tilburðum eru gjørdar neyvar røntgenkanningar (bronchografi

Table 1. *Lung cancer in the Faroes 1955—72. Total material.*

All cases	:	72	60 Male	12 Female
Prime	:	53	46 Male	7 Female
Not stated as primary	:	11	7 Male	4 Female
Pleura	:	6	5 Male	1 Female
Tumor mediastini	:	2	2 Male	

Table 2. *Lung cancer in the Faroes 1955—72. Number of new cases diagnosed in each calendar year, by site and sex.*

	162.1 Prime		163 Not stated as primary		162.2 Pleura		164 Tumor mediastini
	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male
1955	0	0	1	0	0	0	0
1956	0	0	0	0	0	0	0
1957	2	0	1	0	0	0	0
1958	1	0	1	1	1	0	0
1959	3	1	0	1	1	0	0
1960	1	0	0	0	0	0	0
1961	1	0	0	0	0	0	0
1962	0	0	0	1	0	0	0
1963	2	0	0	0	0	0	0
1964	2	1	0	0	0	0	0
1965	4	0	0	0	0	0	0
1966	2	0	1	0	0	0	1
1967	7	2	0	0	0	0	0
1968	2	0	0	1	0	0	0
1969	2	1	0	0	2	1	0
1970	3	2	3	0	0	0	0
1971	5	0	0	0	1	0	1
1972	9	0	0	0	0	0	0

og/ella tomografi) uttan hjá 5, har sjúkuavgerðin byggir á vanligar røntgenmyndir og blóðkanningar.

Illvøkstur við óvissum uppruna í lungunum er sjóneykukannaður í 4 av 11 førum.

5 av 6 lungahinnuillvøkstrum eru váttaðir við sjóneykurannsókn.

Av teimum báðum illvøkstrunum undir heitinum tumor mediastini er annar kannaður við sjóneyku. 4. talva sýnir ta gjøllaru sundurbýtingina av teimum illkynjaðu vøkstrunum undir sjóneyku.

Gjörður er fullur líkskurður í 9 og lutvísur í 7 førum (5. talva), 15 av 53 við upphavligum lungnaillvøkstri ella 28,3 %.

6. talva sýnir, hvussu langa tíð hesir sjúklingar liva frá tí sjúkan fyrst ger vart við seg og til deyða. Á 7. talvu sæst aldurin við sjúkuavgerð. Her skal viðmerkjast, at 4 eru á lívi, av teimum eru 2, sum eru skornir ávikavist 1963 og 1967. Sjúkralongd teirra, sum er tald við í 6. talvu, var minni enn 4 mánaðar. Hinir báðir eru frá 1972, annar er skorn.

Til endans er á 8. talvu gjörd ein sammeting millum tøluni í Føroyum og nøkur úr grannalondunum.

Úrskurður:

Tvær deyðaváttanir vóru ferdar sum illvøkstur í lungunum, har eftirkanningin má avsanna hesar sjúkuavgerðir.

Ein deyðaváttan segði illvøkstur í brisinum, men lutvísur líkskurður við sjóneykukannan vísti spjaðing til brisið frá upphavligum illvøkstri í lungunum.

Á einari váttan var einki ført um illvøkstur. Sjúklingurin hevði stutt áðrenn hann doyði verið á sjúkrahúsi, har dagbókin vísir, at hann hevði illvøkstur í lungunum.

Ein váttan er ferd skeivt sum lungahinnuillvøkstur; sjóneykurannsókn vísti upphavligan lungaillvøkstur.

Sostatt eru 5 ella 6,9 % av øllum deyðaváttanum av illvøkstri í lungunum rættaðar. Hetta talið er lægri enn hjá S. Dahl Niclasen⁶.

Fimm deyðaváttanir eru skrivaðar av líkskoðarum (6,9 %), færri enn S. Dahl Niclasen fann⁶.

Á sjúkuavgerðaryvirlitinum á Landssjúkrahúsinum funnust 5 undir heitinum illvøkstur í lungunum, har eftirkanningin

Table 3. *Lung cancer in the Faroes 1955—72. Hospitalization, Verification of Diagnosis and Treatment.*

	Home Hospital	Special Ward	Cytostatica	X-ray
1955	0	0	0	0
1956	0	0	0	0
1957	3	2 (2 expl. thor.)	0	0
1958	2	2 (1 expl. thor.) (1 br. grafia)	1	0
1959	6	4 (4 expl. thor.)	0	2
1960	1	0	0	0
1961	1	1 (1 expl. thor.)	0	0
1962	1	0	0	0
1963	2	2 (1 pneumonect. sin.) (1 br. scopia)	1	1
1964	3	2 (1 pneumonect. dxt.) (1 br. scopia)	0	1
1965	4	2 (1 br. med. scopia) (1 br. scopia)	0	2
1966	4	0	0	0
1967	9	6 (1 pneumonect. sin.) (1 pneumonect. dxt.) (1 expl. thor.) (1 br. scopia) (1 br. med. scopia) (1 no treatment)	1	1
1968	3	3 (1 br. med. scopia) (1 no treatment) (1 Radiumstation)	0	2
1969	6	5 (3 expl. thor.) (1 br. med. scopia) (1 thoracocentesis)	0	1
1970	6	3 (1 expl. thor.) (1 br. med. scopia) (1 neuromedical)	0	0
1971	9	5 (2 expl. thor.) (1 pneumonect. sin.) (2 br. med. scopia)	1	2
1972	9	3 (1 pneumoect. dxt.) (1 expl. thor.) (1 lobect. sup. dxt.)	2	3

Abbreviations: expl. thor. = explorativ thoracotomia, br. scopia = bronchosopia, br. med. scopia = bronchomediastinosopia, pneumonect. = pneumonectomia, br. grafia = bronchographia, lobect. = lobectomia.

vísti, at tað snúi seg um góðkynjaðar sjúkur (2 gamlir tuberklar, 1 feittknykil, 1 bruni í lungahinnurúminum og 1 bronchitis chronica). Ein stóð undir heitinum tumor mediastini, har gjøllari kanning vísti lymfogranulomatosis Hodgkin.

Talið av teimum sum hava verið lögð inn á sjúkrahús — 69 av 72 ella 95,8 % — er høgt mettt við onnur lond^{1 2 9}.

Full vissa fyri rætta sjúkuavgerð (162 og 163) var fingin í 51 av 70 ella 72,9 %. Av hesum vóru 68,6 % váttað við sjón-eykurannsókn. Í Danmark liggur talið á leið 81 % fyri høvuðstaðin, meðan úti á landinum liggur umleið 67 %². The South Metropolitan Cancer Region í Onglandi í 1960 hevði 58,0 % og Noregi 1959—64 hevði 84,3 %, Connecticut, U.S.A. hevði 83,2 % í 1964⁹, hesir seinastu taldu illkynjaðar kyknur í spýtti við.

Líkskurður var gjørdur í 16 av 72 ella 22,2 %, nakað sjáldsamari enn í øðrum londum^{1 2}.

Sjúkralongdin og aldursbólkarnir eru stórt sæð sum í flestum londum^{1 2 9}.

Lutfallið millum mannfólk og konufólk var 4,9, sum aðrir eisini finna^{1 2 5 9}.

Tølini eru smá, men geva eina mynd, sum eisini er at finna í øllum londum við góðum sjúkrahúsviðurskiftum og neyvum skrásetingum, at talið av lungaillvøkstrum økist.

Í fimm ára skeiðinum 1955—59 vóru hjá mannfólki 6 tilburðir við upphavligum illvøkstri í lungunum, í 1960—64 eisini 6, 1965—70: 17 og í 3-ára skeiðinum 1970—72: 17.

Vit hóma eina øking í tilburðunum av illvøkstri í lungunum serliga hjá mannfólki. Henda øking er hend frá umleið 1965. Tey seinastu árin (8. talva) sær út, sum vit hava rokkið sama títtleika, sum var í Noreg fyri umleið 15 árum síðani og í Danmark fyri 30 árum síðani^{1 2 10}.

Av atvoldum til ta stórøking í talinum av illvøkstri í lungunum hjá mannfólki, sum er sæð í flestu londum, hevur tubbakk verið tikið fram sum kanska ein av høvuðsatvoldunum. Serliga hevur illgruni verið til sigarettroyking, sum vant nógv uppá seg undir og eftir fyrra veraldarbardaga. Í Fø-

Table 4. *Lung cancer in the Faroes 1955—72. Histological diagnosis.*

162.1	:	14 carcinoma planocellulare (parakeratoticum cornescens)
		10 carcinoma solidum (parakeratoticum, planocellulare)
		9 carcinoma anaplasticum (2 oat-cell)
		2 adenocarcinoma
		1 carcinomcells
		1 carcinoma polymorfozellulare
		1 carcinoma (small-cell)
		1 squamous cell carcinoma
163	Not stated	
	as primary :	1 cancer solidum
		1 anaplastic tumor
		1 carcinoma planocellulare cornescens
		1 malign tumor (not specified)
162.2	Pleura :	2 mesothelioma
		2 carcinoma anaplasticum
		1 carcinoma solidum (biopsy from collum femoris)
164	Tumor	
	mediastini :	1 malign mesenchymal tumour (thymon?)

Table 5. *Lung cancer in the Faroes 1955—72. Number of autopsies.*

	Partical section	Autopsy
1957	1 (prime)	
1959		1 (prime)
1965		3 (prime)
1966	1 (prime)	
1967	1 (prime)	1 (prime)
1968		1 (prime)
1969	1 (prime)	1 (prime)
1970	1 (prime)	
1971		1 (prime)
1972	2 (1 prime) (1 not stated)	1 (prime)
	7	9

oyum tók sigarettroykingin seg upp eini 25 ár seinni, undir øðrum veraldarbardaga. Roknað verður við, at krabbamein-voldandi evni skulu vera til steðgar í eini 20 ár, áðrenn illvøksturin kemur fram. Hetta kann vera ein orsök til, at títtleikin av lungaillvøkstri í Føroyum fyrst er farin at økjast nú — eini 20—30 ár seinni enn í grannalondunum.

Eftir dagbókunum bar ikki til at fáa neyv tøl fyri roykivanarnar hjá sjúklingunum. 9. talva vísir tubbaksnýtsluna um árið hjá føroyingum roknað út upp á hvørt mansbarn⁴. Samanborið við Danmark roykja føroyingar færri sigarettir, men brúka meira tubbakk². Uppi í hesari tubbaksnýtsluni man vera væl av heimgjördum sigarettum (ball).

Av øðrum atvoldum til illvøkstur í lungum, sum vanliga verða nevnd í øðrum londum, eitt nú luftdálking, radioaktivar geislingar, asbest, krom og nikkul, fyriligga so at siga eingi tøl um. Men ikki er trúligt, at hesar atvoldir gera um seg í einum so lítið ídnaðarliga útbygdum landi sum Føroyum.

Table 6. Lung cancer in the Faroes 1955—72. Duration of illness from first symptom and until dead.*)

	162.1 Prime	163 Not stated as primary	162.2 Pleura	164 Tumor mediastini
0— 6 months :	20	3	3	1
6—12 months :	19	5	1	1
12—24 months :	9	0	0	0
24—36 months :	3	1	0	0
36—48 months :	0	0	0	0
48—60 months :	1	0	1	0
over 5 years :	0	0	1	0
unknown :	1	2	0	0

*) patients alive : 2 radically operated (1963 and 1967), and 2 diagnosed 1972.

Table 7. Lung cancer in the Faroes 1955—72 by age and sex.

Age	162.1 Prime		163 Not stated as primary		162.2 Pleura		164 Tumor mediastini
	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male
—20:	0	0	0	0	0	0	0
20—29:	0	0	0	1	0	0	0
30—39:	0	0	0	0	0	0	0
40—49:	6	0	0	0	1	0	0
50—59:	14	2	1	0	2	1	0
60—69:	18	1	2	0	1	0	1
70—79:	6	3	2	2	1	0	1
80— :	2	1	2	1	0	0	0

Table 8. Crude incidence rates of lung cancer (162 and 163) in Faroes per 100.000 per year.

	Faroes		Norway		Denmark*)		Sweden	
	Male	Female	Male	Female	Male	Female	Male	Female
1955	3.1	—	11.0	3.8				
1956	—	—	12.7	3.8	27.1	5.4		
1957	9.0	—	13.7	4.3				
1958	8.8	2.9	14.7	3.8				
1959	11.5	5.8	16.9	4.1				
1960	2.9	—	17.9	4.2	40.3	7.3		
1961	2.8	—	18.3	4.5				
1962	—	2.8	19.4	4.4				
1963	5.5	—	21.5	4.5				
1964	5.5	2.7	22.1	5.8				
1965	10.8	—	22.2	4.2	53.4	10.6	30.6	8.5
1966	8.0	—	23.9	5.1				
1967	18.6	5.3	25.9	6.8				
1968	5.2	2.6						
1969	10.4	5.2						
1970	15.5	5.2						
1971	15.5	—						
1972	23.0	—						

*) Annual average per 100.000 1953—1957, 1958—1962 and 1963—1967.

Table 9. *Annual Tobacco consumption in Faroes per inhabitant (kilogrammes).*

	Cigars and cigarillos	Cigarettes	Smoking tobacco Chewing tobacco Snuff
1955	0,09	0,31 (~ 310 pieces)	1,38
1956	0,10	0,39 (~ 390 —)	1,17
1958	0,38	1,21 (~ 1210 —)	0,96
1961	0,14	0,54 (~ 540 —)	1,02
1962	0,11	0,70 (~ 700 —)	1,06
1963	0,11	0,80 (~ 800 —)	0,94
1964	0,13	0,98 (~ 980 —)	0,90
1965	0,22	0,86 (~ 860 —)	0,99
1966	0,19	0,91 (~ 910 —)	0,89
1967	0,21	0,93 (~ 930 —)	0,90
1968	0,16	0,92 (~ 920 —)	1,02
1969	0,16	0,80 (~ 800 —)	1,12
1970	0,13	0,73 (~ 730 —)	1,09
1971	0,13	0,85 (~ 850 —)	0,96
1972	0,08	1,12 (~ 1120 —)	0,60

ÚRTAK

Kanning er gjørd av tilburðum við illvøkstri í lungunum í Føroyum í árunum 1955—72. Út frá deyðaváttanum, dagbókavirlitinum á Landsjúkrahúsinum og illvakstraryvirlitinum eru funnir 70 tilburðir av illvøkstri í lungunum (162 og 163), 53 upphavligir, 11 ikki upphavligir og 6 í lungahinnuni. 2 eru skrásettir undir heitinum: tumor mediastini.

69 av teimum 72 hava verið lagdir inn á sjúkrahús í Føroyum og 40 av teimum eisini á serdeild í Danmark. Sjúkuavgerðin er váttað við sjón-eykurannsókn í 68,1 %, av teimum upphavligu í 73,6 %. Full vissa fyri upphavligan lungaillvøkstur er fingin í 79,2 %. Fullur ella lutvísur lík-skurður er gjørdur í 16 førum (22,2 %).

Tølini eru smá, men geva eina ábending um, at títtleikin av upphavligum illvøkstri í lungunum hjá mannfólki í Føroyum er økjandi, og at hann tey seinastu árin er rokkin á somu hædd, sum Noreg hevði fyri umleið 15 og Danmark fyri umleið 30 árum síðani. Sum eina møguliga orsök til hesa seinking verður ført fram, at sigarettroykingin í Føroyum tók seg upp eini 25—30 ár seinni enn í grannalondum.

SUMMARY

This paper gives a survey of the incidence of malignant neoplasma of lungs in the Faroes during the years 1955—1972. From death certificates, hospital papers and cancer registry 70 cases of lung cancer have been found. — 53 prime (162,1), 11 not stated as primary (163) and 6 tumours of pleura (162,2). Two cases of tumours mediastini (164).

69 of 72 have been hospitalized — of these 40 on special ward in Denmark. The diagnosis is histologically verified in 68,1 % of the total material. 39 of 53 (73,6 %) primary lung tumours are histologically verified — and two other cases are verified by operations and one by sputum cytology — in all 79,2 %.

Autopsy has been done in 16 cases (22,2 %).

Although there are few cases they give an impression of an increasing incidence of primary lung cancer in men in the Faroes during the period. The incidence now is at the same level as in Norway about 15 years ago and in Denmark about 30 years ago (table 8).

A possible explanation for this delay is that smoking of cigarettes become usual in the Faroes 20—30 years later than in neighbour countries.

BÓKMENTIR

1. *Clemmesen, J.*: Acta path. microbiol. scand. 1965: suppl. 174: I og II.
2. *Clemmesen, J.*: Acta path. microbiol. scand. 1969: suppl. 209.
3. *Clemmesen, J.*: Acta path. microbiol. scand. 1974: suppl. 247 (in print).
4. Hagdeildin, Føroya Landsstýri.
5. National Board of Health and Welfare The Cancer Registry: Cancer Incidence in Sweden 1965 (Stockholm 1969).
6. *Niclasen Dabl, S.*: Yvirlit yvir deyðatal, ið hevur staðist av illvøkstri í Føroyum í árunum 1955—59, Fróðskaparrit 15. bók 1966.
7. *Pedersen, E., Magnus, K., Mork, T., Hougen, A. and Bjelke E.*: Lung Cancer in Finland and Norway. Acta path. microbiol. scand. suppl. 199, 1969.
8. *Rasmussen, R. K.*: Um illvøkstur í Eiðis læknadømi 27. juni 1920—26. juni 1952, Fróðskaparrit, 3. bók 1954.
9. The Cancer Registry of Norway: Cancer in Norway 1953—1964, Some Clinical and Administrative Aspects, (Oslo 1968).
10. The Cancer Registry of Norway: Trends in Cancer Incidence in Norway 1955—1967 (Oslo 1972).